

בחכמה שמונע יניקת החיצוני כנ"ל ועוד זאת שאז הגם שהוא בדרך צמצום יותר משהי' למעלה מן השכל בתחלה, עכ"ז הנה בחכמה תאיר עתה בחי' הפנימי שברצון הוא בחי' חפץ העליון הנק' ע"י שהרי החכמה תנהיג הרצון להיות כפי הראוי ע"פ התענוג עליון מה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים וכמ"ש באדר"ז דף רפ"ט (א) ענין חד טורנא דהוה מתתקן לאתנהרא בטש בהאי מוחא כו' שר"ל טורנא ענין שליח והוא בחי' התלבשות אור התענוג מרישא סתימא דעתיקא דלא אתיידע שהוא בחי' ע"י עולם התענוג שמתלבש במוחא דוקא וכנ"ל, וזהו ענין יאר הוי' פניו אליך כו' ואז ע"י ה' ג"כ לידת הז"א ויציאתו מעיבורו בבטן אי' שזהו יציאת מצרים מן המצר דמי ואז נמשכו לו מוחי' ע"י או"א הנ"ל ונעשו בבחי' גדלות ואז נמנע היניקה מפרעה גם מדרך השני ממה שפניהם אל הפנימי כנ"ל ונמצא ענין ויציאתו ה' אלקינו שהוא הלבשת או"א לזרועות דא"א הנ"ל ה' תועלת למנוע היניקה מחיצוני ע"פ שני הדרכים מבחי' עורף דא"א וגם מן הקטנות דז"א כי הא בהא תליא כנ"ל:

הג"ה

(*) וזוה מובן ג"כ פרשה בסדר ואלה שמות בני' וגו' בענין שציוה פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון (שמות א' כ"ב), כי עיקר כוונתו ה' למנוע לידת הז"א והיינו ע"י שכל בן ישראל ששרשו מז"א הילוד היאורה ישליכו אותו ר"ל לבחי' בינה הנק' נהר היוצא מעדן כדי שישאר הז"א בעיבור במעי אימא, כדי שלא תתמנע היניקה ממנו מחמת לידת הבן שהוא בחי' גדלות דיושר כמ"ש זכר חסדו (תלים צ"ח ג') שהזכר בחי' חסד וגלוי אלהו' דלכבודי בראתיו כו' אבל וכל הבת שהנקבה בחי' גבורות וצמצומים וזה לא איכפת לי' כי מריבוי הקטנות יגיע לו ג"כ יניקה לכן אמר וכל הבת תחיון כו' והש"ת הפר עצתו ע"י משה שמן המים משיתיהו ר"ל מן העיגולים וסוכר שממנו יגיע לו יניקה ג"כ כי אחוריהם אל המקיף אך טעה בזה כי משה ה' מן המקיף המאיר בפנימי ולכן על ידו ה' מפלתו. ע"כ

ההג"ה:

ג) ועתה מובן שרש ענין מצות קרבן פסח שנצטוינו לשחוט שה מן הכבשים או מן העזים וצולי' אותו ראשו על כרעיו צלי אש דוקא, והוא להורות הנפלאות שעשה לנו הש"י שפרעה ביקש להשתעבד בישראל שהוא יקבל כל היניקה מעורף דא"א ע"י שהז"א יהי' בעיבור ג' גו ג' ובקטנות מאד ורצה למנוע הלידה ויקבל יניקה משני האופנים כנ"ל והש"י הפר מחשבותיו והי' לידת הז"א בו בלילה ר"ל גלוי המדות שיהי' בהם התלבשות המוחי' ואז נמנע היניקה מהם ויצאנו ממצרים אנחנו בני ז"א שנפשותינו אצולות משם כנ"ל ולכן אנו שוחטים שה וצולי' אותו ראשו על כרעיו להורות שמה שביקש פרעה לעשות להז"א דאצי' שמשם שרשינו שישאר בבחי' עיבור ראשו מקופל בין ברכיו הפר הש"י עצתו והי' לידת הז"א ונעשה עתה גדול ואנו עושים כן לשה שהוא שרש פרעה כידוע שמצרים עובדים למזל טלה ראשו על כרעיו

להורות שאין להם שליטה ובחירה כלל כמי שהוא כפות רק הש"י הוא המנהיג העולם ע"י מדותיו ית' שהם הכלים שהוא ית' מתלבש בהם שהם הנק' ז"א וז"ש (שמות ח' י"ח) למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, בקרב הארץ דוקא:

מצות דין עבד עברי

לדון בקנין עבד עברי (מ"ב): שנאמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כ"א ב') וענין מצוה זו הוא שנעשה לו הדברים שנצטוינו בהן, כגון לשלחו בשביעית, או בתוך שש אם פגע בו יוכל, או

בגרעון כסף, או במיתת אדון שלא הניח בן זכר, ולנרצע ג"כ כדינו הכתוב בו
 כמו שלימדנו רז"ל בפרק ראשון דקדושין עכ"ל החינוך שם:
 (א) לבאר ענין זה יש להקדים תחלה פי' פסוק זה דכי תקנה שהוא שינוי לשון
 מכמו שאמר תחלה אשר תשים לפניהם ל' רבים והל"ל כי יקנו, אך
 הענין דבאמת רוחנית ושרש הדבר למעלה הוא מדבר ענין זה למשה ואלה
 המשפטים אשר תשים אתה לפניהם והיינו ע"י כי תקנה אתה שמה יקנה כו'
 והענין יובן בהקדים מ"ש וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה (ידמ'
 ל"א כ"ו) שיש ב' מינים בנשמות ישראל א' הנק' זרע אדם, והב' הנק' זרע בהמה,
 ופי' שהנשמות שנמשכו מבחי' אדם העליון שעל הכסא והם שיש להם דעת באלקות
 ועש"ז נק' אדם שעיקר ההבדל בינו לבהמה הוא הדעת שחננו ה' ופי' וענין הדעת
 היינו שמרגישים חיות האלהות בהרגשה גמורה כמי שמרגיש חיי נפשו אע"פ שלא
 ראה אותה מ"מ ברור לו מציאותה כאילו רואה בעיניו וכנראה בעליל שכאשר ישן
 מסתלק החיות וכשניער משנתו תשוב אליו רוחו ונפשו ונרגש פעולתה בגוף וכך יוכלו
 לידע ולהרגיש חיות האלהות המחי' את כל העולם ומלואו בראותו אותם חיים יודע
 שיש חיות בתוכם מה' מקור החיים וא"כ אף דלית מחשבה תפיסא ב"י להשיג מהותו
 מ"מ נרגש מציאותו, וכשהאדם יש בו בחי' זו הוא בחי' הדעת בנקל לו מאד לעבוד
 את ה' בלב שלם מפני שאין העולם מסתיר להם כלל אחר שמרגישים שהוא כלא כי
 העיקר הוא החיות שבו ממקור החיים והרגשה זו כאילו רואה בעיניו וכמשנ"ת מצוה
 כ"ה פא"ב, ונשמות אלו הם הנקראים זרע אדם לומר שיש בהם דעת, ויש נשמות
 הנק' זרע בהמה הם אותם שאין להם דעת והרגשה באלהות, ואין ר"ל שאין להם
 שכל להשיג גדולת ה' אלא אע"פ שמשכילים הרבה מאד בגדולת ה' איך שהקב"ה מחי'
 את כל העולם ואיך שלגדולתו אין חקר וכולא קמי' כלא כמו שנתבאר בספרים כיון
 שאין השכלה זו בבחי' הרגשה ממש אצלו כמי שמרגיש חיי נפשו כנ"ל שהוא כאילו
 רואה, אלא כמי שמשכיל איזו דבר וענין שחוץ ממנו שאינו מרגישו אלא שסיפרוהו
 לו והוא מאמין בו ומשכיל איכותו ומהותו בהשגתו אע"פ שמשכילו בטוב מאד וכיון
 לאמתתו, לכך נק' זרע בהמה שנמשל כבהמה לגבי אדם שיש לו דעת שה"ז מחוסר
 דעת והרגשה אלא בבחי' אמונה לבד כי ישראל מאמינים בני מאמינים להאמין באחדות
 ה' ולמסור נפשו על קדושת שמו, ולהם יהי' העבודה בקושי יותר ויתפעל ממקרי
 העוה"ז וישתוקק להנאותו משא"כ מי שהוא בחי' אדם ומרגיש חיות האלהות כחיי
 נפשו הרי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב' ד') בנפש חפצה באמת לאמתו
 בלי שום כפי' כי הכל כאין ואפס נגד חיותו ונפשו ועיקר חיות נפשו הוא חיות
 האלהות כנ"ל, והנה משרע"ה הוא המשפיע בחי' דעת לכנ"י כי הוא אחד המיוחד מן
 ז' רועים המפרנסים לכנ"י כל א' ממדרגתו כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים וגו'
 (קהלת א' ז') אברהם באהבה כדכתי' אברהם אוהבי (ישעי' מ"א ח') ויצחק בפחד
 כמ"ש ופחד יצחק כו' (בראשית ל"א מ"ב), אבל מדרגת משה הוא בחי'
 הדעת שלמעלה מהמדות ומקור להם והוא המשפיע לכנ"י בחי' דעת ור"ל לאותן
 שהם זרע בהמה שגם הם יהי' להם בחי' דעת באלהות, וז"ש שנצטווה
 מרע"ה בסדר וארא לאמר לישראל במצרים בתחלת דבריו וידעתם כי אני ה' (שמות
 ו' ז') כי מקודם סוף סדר ואלה שמות כתיב ויאמן העם שהיו מאמינים בה' אך
 באמונה פשוטה בלי דעת וזאת שהשפיע להם משה שמדרגתו מוח הדעת ולכן
 הוא גואל ראשון וגואל אחרון שהעיקר גאולה דלע"ל הוא שיהי' בחי' דעת ממש
 בכא"א מישראל כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' וגו' (ישעי' י"א ט') כי כולם

ידעו אותי וגו' (ירמי' ל"א ל"ג) שכ"ז הוא באמצעות משה, ועל המשכת הדעת הוא שמשו רע"ה אומר במשנה תורה ונתתי עשב בשדך לבהמתך (דברים י"א ט"ו) כי עשב הוא שם ע"ב שהוא בחי' דעת עליון והשי"ן שיש בו ג' ראשין מורה על בחי' ג' קוין חג"ת שהם שרשי המדות שמשו משפיע בחי' הדעת בשדך היא בחי' מל' כללות נשמות ישראל הנק' חקל תפוחי' ומשם נמשך לבהמתך הם נשמות הנק' זרע בהמה שגם בהם יהי' הדעת, ובכלל המשכת הדעת יהי' גם המשכת השי"ן שהוא חג"ת אע"פ שהאבות משפיעים זה כנ"ל אבל באמת הדעת הוא פנימית המדות וקיומם וכמ"ש מצוה כ"ה פ"ב בענין מה שהדעת נק' מפתחא דכליל שית ע"ש וכנראה בעליל בנפש האדם שהוא מעורב טו"ר יחד שמתאווה בטבעו לכל חפצי העוה"ז ולכל תאוות רעות ומגונות כמו גסות ודומה לו וגם נמצא בו בחי' הטוב הוא האהבה והחשק לה' ית' והטו"ר מעורבים יחד וע"י הדעת מברר הטוב מן הרע ואז דוחה את הרע משא"כ ע"י השכל לבד לא יתברר הטוב שבנפשו מן הרע כ"כ שהרי אף כשישכיל בשכלו גדולת ורוממות הבורא ואיך שכולא קמי' כלא חשיב אעפ"כ לא תתהפך לבבו לה' לבדו ולא להתאוות תאוות העוה"ז שהרי התאוה יביאנו לעשות היפוך השכל לפי שהשכל כשאנו בבחי' דעת הרי זהו ג"כ דרך אמונה לבד וישראל מאמינים בני מאמינים אעפ"כ ימצאו בהם גנבים וע"ע כמארז"ל (בע"י סוף ברכות) גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי"י אבל כשיעמיק דעת בזה וירגיש החיות השופע עליו מה' מקור החיים שזהו גילוי אלהות כשמרגיש חיי נפשו כנ"ל אזי יתהפכו מדותיו באמת ויתמרמר על ריחוקו מה' ע"ד שארז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר (ברכות ה' א') שיהי' ברוגז מאד על הרע ואח"כ יעורר רחמים על נפשו כי ידע הרחמנות שעליו ויאהוב את ה' כמ"ש נפשי אויתך וגו' (ישעי' כ"ו ט') הרי ג' מדות אלו שהם חג"ת מתבררים ע"י הדעת וזהו ענין העשב הניתן לבהמתך כנ"ל:

(ב) והנה על קוטב זה הוא יסוד הענין הרוחני המרומז בפרשה זו שבמצוה זאת במ"ש הש"י למשה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כ"א א') משפט ל' הליכה כדת"א ע"פ כמשפט הראשון (בראשית מ' י"ג) כהלכתא קדמייתא וגו' ור"ל הולכת והמשכת הדעת שימשיך משה לישראל וגם בל' הקבלה משפט איהו רחמי שהוא קו האמצעי הנמשך מהדעת שלכן כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו (פסוקים ל"ג א'), ובהיות שהדעת הוא פנימי' המדות כנ"ל לכן אמר לפניהם ר"ל לפנימיותם, ולהבינו סדר ההמשכה וענינה ותועלת שלה והיכולת שיש למשה להמשיך הוא מ"ש אח"כ כי תקנה דקאי ג"כ על משה הממשיך כנ"ל, ולהבין זה, הנה בתחלה יש לבאר היכולת שיש למשה להמשיך לזרע בהמה לעשותם בבחי' אדם, והבנת הדבר לאשורו הוא ע"י תוספת ביאור בענין זרע אדם וזרע בהמה מהו ההפרש ביניהם בשרש המשכותם ממקורם, והענין כי הנשמות דאצילות נק' זרע אדם שנמשכים מז"א דאצי' שהוא אדם העליון שעל הכסא ונשמות דבי"ע נק' זרע בהמה וכן גם המלאכים דבי"ע נק' בהמות כמ"ש פני אר"י ופני שור כידוע והוא לפי ששרש ב"ע מש' ב"ן שהוא גימ' בהמה, והטעם שהאצילות נק' אדם הוא כי אדם פ"י אדמה לעליון כי בחי' התהוות י"ס דאצי' מלמעלה מהאצילות הוא בבחי' גילוי מההעלם ולא התהוות בריאה חדשה כי כבר היו י"ס בבחי' העלם למעלה מהאצי' אלא שבועודם שם היו בבחי' העלם וענין האצי' הוא גילוי מההעלם והוא נגזר מל' ויאצל מן הרוח (במדבר י"א כ"ה) שנאמר גבי משה על הזקנים שהוא כמדליק נר מנר וכך הוא ענין הי"ס דאצי' לאחזאה איך אתנהג עלמא, לאחזאה הוא בחי' גילוי משא"כ למעלה מהאצילות הוא בחי' סתימא דכל סתימין ומ"מ כיון שהאצי'

הוא רק גילוי ההעלם הרי הוא מעין ההעלם ולכן נק' אלהות וזהו פי' אדם אדמה לעליון שהוא בדמיון הספי' הגנוזות שלמעלה מהאצי', עמ"ש מצוה כ"ה פי"א, וכמ"כ הנשמות הנמשכים מאצי' מיחוד זו"נ נק' זרע אדם והן כמו רשב"י וכיוצא בו והן יש להן דעת גדול מאד בהרגשת האלהות ואזי אין העוה"ז מסתיר להם כלל וכידוע עיקר ענין ההפרש בין נשמה דאצי' לנשמה דבריאה ע"פ ויבא יוסף הכיתה לעשות מלאכתו (בראשית ל"ט י"א) ותרגומו בכתבי דחושבנא שהי' עסוק בחשבונות וענינים גדולים מעוה"ז המטרידים מאד ואעפ"כ הי' מרכבה וידוע שבחי' מרכבה הוא בחי' הביטול האמיתי בקביעות וא"כ הי' בבחי' ביטול גם בעודו עסוק בחשבונות הנ"ל וזהו לפי שהי' נשמתו מבחי' האצילות ויכול לתפוס שני מחשבות כא' כי להיות נשמתו אלהות ממש ולגבי אלהות כולא כלא חשיב כאין ואפס ממש א"כ אין עניני עוה"ז נחשבים לענין כלל עד שיהיו מטרידים ומסתירים אע"פ שעסוק בהם, כי עיקר סיבת הטרדא הוא כשהעסק תופס מקום ליש דבר במחשבתו ע"כ ימנענו מלתפוס אז דבר אחד אבל יוסף שהי' מרגיש ביטול העולמות לאלהות א"כ הכל כלא ואין לגבי אלהות שהוא היש האמיתי והי' בטל לה' תדיר בקביעות אע"פ שעוסק גם בעניני עוה"ז וזהו הנק' זרע אדם שיש בהן בחי' הדעת כנ"ל, אבל הנשמות דבי"ע הם הנק' זרע בהמה לפי שבי"ע הוא עולם הפירוד שאינו אלהות ממש אלא בריאה חדשה מאין ליש ולכן לא נק' אדם אדמה לעליון כי הרי אין ערוך כלל בין נברא לבורא ולכן גם הנשמות הנמשכים משם נק' זרע בהמה ואין בהם בחי' הדעת כ"כ באלהות ולכן העולם מחשיך בפניהם שכשהם טרודים בעניני עוה"ז נפסק הקשר שלהם מדביקותם לה' והנה גם המלאכים נק' בהמה לגבי אדם דאצי' אע"פ שיש בהם דעת מ"מ לגבי דעת דאצי' נמשל כבהמות נדמו, וזהו מדריג' מרע"ה שממשיך בחי' דעת גם בנשמות דבי"ע שיהי' בהם בחי' דעת לה' ע"ד הנ"ל בזרע אדם והמשכה זו הוא בשעת התפלה והוא ענין הקדוש שאומרים מלאכים ג"כ וכן ישראל כי גם המלאכים נקר' בהמות ומקבלים אז דעת ג"כ ע"י הקדוש כמשי"ת בעזר"ה, והכח הזה במשה הוא לפי ששרשו למעלה גבוה יותר מנשמות הנולדים מיחוד זו"נ דאצי' הנק' זרע אדם, כי בו כתיב מן המים משיתיהו (שמות ב' י) ופי' עדמ"ש בס' התמונה דהאי עלמא הוא בחי' שמיטה שניה שמיטת הפחד ולכן הי' בו חורבן בהמ"ק וצרות רבות ומקודם הי' שמיטה ראשונה ונק' שמיטת החסד והיו בנ"א במעלה יתירה כמלאכים ולכן פתחה התורה בבי"ת בבראשית לומר שהוא שמיטה שניה ושני נשמות לבד נמשכו משמיטה ראשונה לתקן שמיטה זו והם חנוך ומשה כי חנוך נאמר ויתהלך חנוך את האלהים (בראשית ה' כ"ב) שכבר נתהלך פ"א בשמיטה ראשונה ובמשה כתיב מן המים משיתיהו משמיטת החסד הנק' מים, והנה באמת ע"פ קבלת האריז"ל יציבא מילתא אך לא כמ"ש בס' הנ"ל שהי' עולם ממש כעוה"ז אלא הענין הוא שהוא ענין עולם התהו שהי' לפני התיקון והוא ענין י"ס דנקודים שנמשכו ונשברו הכלים ואח"כ נעשה עולם התיקון ומכללו הנשמות של ישראל הנ"ל הנק' זרע אדם שנולדים מיחוד זו"נ וידוע שי"ס דנקודי' שרשן גבוה יותר בפנימי' א"ק מי"ס דתיקון כי הנקודים שרשן מבחי' אור העיניים דא"ק שהם מבחי' הפנימי' יותר (וכמ"ש מצוה כ"ה פ"ג), ולכן הם בבחי' עיגולים והי"ס דתיקון הם בבחי' יושר וביאור ענין העיגולים הוא שהוא בחי' שלמעלה מהשתלשלות כדוגמת העיגול שאין בו מעלה ומטה עד"מ כדור הארץ שאנחנו נדמה לנו שבנ"א שבאמעריקא העומדים תחת רגלינו ממש הם למטה ולהם נדמה בהיפוך ואם הי' האמת כא' משנינו הי' מההכרח ששכנגדו יהי' נופל מהארץ ולא כן הוא והיינו לפי שהיא שרשה מבחי' עיגולים שאין

בהם מעלה ומטה כלל וכמ"כ י"ס דעיגולים שאין בהם מעומ"ט כי אינם בגדר אור הנמשך בבחי' ההשתלשלות שהולך ומתצמצם אלא הוא למעלה מן ההשתלשלות ולמשל באדם משכל למדות וממדות למחשבה וממחשבה לדבור הוא בחי' השתלשלות אבל בחי' שלמעלה מהשכל לגבי השכל הוא למעלה מערך השתלשלות ואע"פ שמאיר הארה משם אינו כדמיון הארה שבהשתלשלות שעצמיות השכל מתלבש במדות אלא כענין מארז"ל אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי (מגילה ג' א') שמפחד ואינו יודע ממה מפחד לפי שמזלו רואה והנה מהמזל לא בא הדבר בגילוי מה הוא הפחד לפי שהוא למעלה מהשתלשלות אלא באה הארה כדילוג הערך והוא שיפחד כו', אך באמת א"א למצוא בחי' ומדריגה זו שלמעלה מההשתלשלות בנפש האדם להרחיב הביאור בזה זולתי למעלה נוכל לבאר יותר להבין הדבר על מתכונתו שענין למעלה מההשתלשלות הוא י"ס דעיגולים הנ"ל שאין בהם מעומ"ט משא"כ בחי' יושר דתיקון הוא צמצום האור להיות בסדר השתלשלות (וכמשנ"ת ענינם במצות קרבן פסח פ"א יעו"ש), והנה בחי' מרע"ה שמדרגתו הוא בחי' הדעת היינו ג"כ שנמשך מדעת הנ"ל שבעיגולים שלמעלה מדעת דתיקון, והענין דכתיב כי אל דעות הוי' (שם"א ב' ג') שכולל ב' דעות, א' בחי' דעת תחתון המתלבש במדות דז"א והוא כענין הנ"ל בבחי' דעת שבנשמות הנק' זרע אדם שנמשך בהם מהדעת הזה שהוא פנימי ז"א, והב' בחי' דעת עליון שלמעלה מחו"ב ומשם שרש משה. וביאור ענינם הנה יובן ע"ד משארז"ל בש"ס בכמה מקומות גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם כו' שיש להבין דקדוק לשונם לומר גלוי וידוע ולמה לא אמרו מי שאמר והי' העולם יודע כו', אך הענין כי הנה ידוע מ"ש הרמב"ם שהוא ית' הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה ובידיעה עצמו יודע את כל הנבראים, והנה באמת עצמותו ית' הוא למעלה מעלה מבחי' מדע כי אינו בגדר זה כלל לומר עליו דבר מיוחד כמו דיעה ח"ו אלא הוא פשוט בתכלית הפשטות ומ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא הדיעה היינו בחי' י"ס דאצי' שהן אלהות ור"ל שבחי' דעת דאצי' שהוא אלהות ע"ז יתכן לומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה כי איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון כמ"ש בזה"ק ומבחי' הדעת זה הנמנה בע"ס שהוא אלהות הוא שבא תואר הידיעה עליו ית' לומר שידוע מעשה בני אדם וכל שאר מעשה בריותיו עליונים ותחתונים ומשגיח עליהן לתת לאיש כמעשהו הן לטוב או למוטב כי כל מעשה של כל א' וא' ידוע לפניו ע"י בחי' דעת הזה שהוא אלהות כנ"ל ובודאי לפי שבחי' דעת הזה הוא מכלל הי"ס שהן בבחי' השתלשלות הרי אינו דומה התפשטותו באצי' להתפשטותו בבריאה וכן מבריאה ליצי' ומיצי' לעשי' עד עוה"ז, שהאצי' הוא אלהות וגם נשמות דשם הן אלהות משא"כ ב"ע שהם נפרדים וא"כ ידיעתו הנשמה דאצי' היא בבחי' דעת דאצי' כמו שהוא וכדי שידע הנברא צ"ל ע"י בחי' צמצום והתלבשות דעת דאצילות בדעת דבריאה עד שידע את הנברא הרחוק ממהות אלהות ע"פ הדעת ההוא ובכלל זה גם נשמות שבג"ע העליון, וכן עד"ז מבריאה ליצי' ומיצי' לעשי' ע"פ צמצום והתלבשות בדעת שנאותו העולם ועד"ז גם בעוה"ז עצמו ידיעתו בני אדם ומחשבותיהם וידיעתו את הבהמות ודמיונות שלהם כמו מחשבת הסוס ה"ז בחי' צמצום בדעת דאצי' המלוכש בדעת דבריאה המלוכש בדעת דיצי' המלוכש בדעת דעשי' שמתצמצם יותר לידע מחשבת הסוס מלידע מחשבת האדם ומעשיו, ונמצא בבחי' דעת דאצי' אנחנו מתארים מעלה ומטה עד"מ, ר"ל שמתחלה יודע האצי' ואח"כ הבריאה ע"י התלבשות כנ"ל ואח"כ היצי' ואח"כ העשיה וכן בפרטי הנמצאים שבהם לפי מעלתן ומדרגתן כנ"ל במשל הסוס לגבי האדם, וה"ז עד"מ כאדם היודע ומקיף בדעתו ציור שמים וארץ

ובנ"א שעלי' שמתחלה מקיף ומצייר את הראש כמו שמים ואח"כ ארץ ואח"כ בנ"א דלא סגי בלא"ה שיתפוס כולם בסקירה א' מפני שדעתו מתלבשת בדבר הידוע ומוקף ממנו וא"כ צריך להתצמצם לפי מהות הידוע, אמנם הנה הידיעה שעצמותו ית' יודע כל הנמצאים ע"י בחי' דעת דאצילות הנ"ל אינו ע"ד הנ"ל שיתלבש בבחי' הדעת לידע כל נברא על ידו ע"י התלבשותו כנ"ל כי א"כ הוא בחי' ריבוי והתחלקות והוא ית' פשוט בתכלית, אלא שלזה אמרו רז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם ולא אמרו יודע שמשמעותו שמלביש דעתו בדבר הידוע עד"מ לידע אותו כנ"ל במשל האדם, אלא ידוע דוקא שהידיעה ממציאות כל הנפעלים שע"י הדעת דאצי' הנ"ל שבהתחלקות באה לפניו וגלויה וידועה קמי' במהותו ועצמותו ית' בדעת שלמעלה מהאצי' ושם אינו בהתחלקו' אלא כמאמר צופה ומביט עד סוף כל הדורות בסקירה א' וכמ"ש בגמ' (ר"ה י"ח א') ע"פ היוצר יחד לבם כו' (ת"ס ל"ג ט"ו) שמציאת הידיעה מראשית האצי' עם הידיעה מסוף העשי' כמו דמיון הסוס הנ"ל ומחשבות בנ"א שחושבים בחדרי לבותם הם ופרטי פרטיהם נסקרים בסקירה א' והיינו לפי שהוא ית' הוא מרומם ומתנשא למעלה מן הי"ס וחכמה דאצי' עם דומם גשמי שוים קמי' ממש בהשוואה א' א"כ אין שייך שם לומר קדימה ואיחור לפי שמהות זה מעולה מזה וצריך לצמצם בידיעת מהות זה מבידיעת זולתו כי זה אינו אלא בדעת דאצי' הנ"ל משא"כ במהו"ע ית' דלאו מכל אינון מדות איהו כלל א"כ כל הנמצאים שוים וכמאמר שוה ומשוה קטן וגדול ע"כ כולם נסקרים בסקירה א' וזהו ל' ידוע שאינו ענין התלבשות בהידוע אלא שידוע ממילא* והיינו בדעת שלמעלה מהאצי' ולמעלה מהשתלשלות שאינו בבחי' המשכה והתלבשות כנ"ל והיינו כמש"ל בענין העיגולים שהן למעלה מההשתלשלות ואין שם בחי' מעלה ומטה כמשל העיגול מבלי

שימצא ראש וסוף וכבר נת"ל ששרש משה הוא משם וא"כ הוא למעלה מכל הנשמות דאצי' שהן בחי' זרע אדם שהוא מבחי' דעת דאצי' דעת תחתון כנ"ל ולפיכך יכול להמשיך בחי' דעת גם בנשמות דבי"ע הנק' זרע בהמה כי שם קטן וגדול שוין כנ"ל:

גו"ז ש"ל כי תקנה ר"ל שהמשכה זו נקראת קנין כי הנה ידוע ככוונות ברוך עושך ברוך יוצרך ברוך בוראך ברוך קונך שהם נגד ד' עולמות אבי"ע והאצי' נק' בשם קנין והטעם כי בריאה הוא ר"ל על התהוות דבר מאין ליש, אבל קנין אינו התהוות חדשה שהרי הסחורה היתה במציאות כמו שהיא גם קודם שקנה אותה אלא שהוא רק יציאה מרשות לרשות. וענינו למעלה הוא בחי' התהוות האצי' שהוא בחי' גילוי מההעלם שלמעלה מהאצי' כנ"ל רפ"ב וזהו שפעם כתיב בורא את הכל ופעם כתיב קונה הכל כי מתחלת ההתהוו' ממהו"ע ית' הוא בבחי' בריאה מאין ליש שהרי גם א"ק נק' אדם דבריאה

הג"ה

(*) מכאן נתברר ענין הידיעה שיש בזה כמה שיטות הרמב"ם כ' שהוא הידוע והידיעה והידוע ובידיעת עצמו יודע כל הנבראים לפי שמאמתת מציאותו נמצאו כולם. ומהר"ל מפרג בהקדמתו לס' גבורות ה' נחלק עליו משני טעמים א' שעצמותו אינו גדר מיוחד כמו שהזכרתי למעלה ב' איך בידיעת עצמו ידע דברים שאינו סיבה להם כמו מעשה העבירות שהם נגד רצונו כו' לפיכך כ' שעצמותו אינו בגדר שכל כנ"ל והשכל והידיעה הם נפעלים ר"ל מ"ש וידע אלקים (שמות ב' כ"ה) שפעל וברא הידיעה כמו שאמר ויברא אלקים לראשית א' כ"א) זוהי שיטה ב'. ובמ"ש שעצמותו אינו שכל דבריו צודקים כנ"ל אך מ"ש שהידיעה היא בריאה זה אינו אב"א קרא אב"א סברא, אב"א קרא שמלשונות הפסוקים נראה שהידיעה מתייחסת לו לתואר אמיתי כמ"ש ולתבונתו אין מספר (תלים קמ"ז ה') בדעתו תהומות נבקעו (משלי ג' כ'), אב"א סברא דא"כ אתה מסלק

(הג"ה)

לפי שהתהוותו מאין ליש ע"י צמצום ומקו"פ ואח"כ התהוות האצ"י מהא"ק נק' קנין מהעלם לגילוי כי א"ק הוא אור כללי כמ"ש מצוה כ"ה פ"א ואח"כ בריאה שהם נפרדים ממש נק' בריאה מאין ליש לגבי האצילות שהוא אלהות, והנה על המשכת הדעת שמשו ממשיך שהוא מבחי' עיגולים שלפני האצ"י באצ"י נק' קנין וזהו כי תקנה עבד עברי ר"ל שגם הנשמות שמבי"ע מסט' דעבד מט"ט הנק' זרע בהמה גם להם יקנה וימשיך מהעלם לגילוי בחי' הדעת וד"ל, וביאור אומרו עבד עברי הוא נתינת טעם לשבח על היכולת הזה להמשיך בחי' דעת דאצ"י גם בבי"ע עם היות שכבר נאמר טוב טעם מצד שרשו של משה מבחי' העיגולים השוה ומשוה קטן וגדול, כאן מוסיף עוד לומר שגם מצד מעלות הנשמות עצמן יש טוב טעם להמשכה זו שהם כלים מסוגלים לזה עם היותן נקראים זרע בהמה שהרי מ"מ נק' עבד עברי ר"ל שהם עבריים ומצד שהם עבריים יש יכולת להמשיך להם בחי' הדעת, והענין כי עברי הוא ע"ש מ"ש בעבר הנהר ישבו אבותיכם (יהושע כ"ד ב') כי הנה כתי' ונהר יוצא מעדן (בראשית ב' י') הוא בחי' בינה שנמשך מהחכמה להשקות את הגן בחי' מל' והוא בחי' סדר ההשתלשלות דאצילות ומשם יפרד בבי"ע אבל עבר הנהר היינו מה שלמעלה מחו"ב דאצילות והוא בחי' המקיפים שלמעלה מהשתלשלות ושם ישבו אבותינו ששרשם משם אלא שמשם נמשכו בבחי' האצילות ובניהם נשפלו גם בבי"ע להקרות זרע בהמה כנ"ל וכיון ששרשם ג"כ משם לכך יש יכולת להמשיך להם בחי' הדעת משם וא"כ ההמשכה ראויה בין מצד הממשיך שהוא משה שמן המים משיתיהו מהעיגולים כנ"ל ובין מצד המקבלים שהם הנשמות ששרשם ג"כ מעבר הנהר מלמעלה מהשתלשלות וד"ל. וזהו ענין הקדושה שאומרים הישראל ומלאכים אומרים ג"כ קדוש ולא מקדשי' לעילא עד דישאל מקדשי לתתא שע"י הקדושה הוא המשכת הדעת כמ"ש בפע"ח וזהו פי' קדש ר"ל הא"ס

הידיעה מעצמותו, ומה שיודע הנפעלים אינו בעצמותו אלא בבריאה שברא כו' לפיכך בזה צודקים ד' הרמב"ם שהידיעה היא ג"כ אלקות אך לא בערך עצמותו כמשי"ת: וגם בזה יש ב' שיטות א' כמ"ש הרמ"ק שהידיעה והשכל הם כלים ובתוכן אורות והאורות הם העיקר כו' וזה צ"ע שהכלים האלו מה ענינם אם הם אלהות א"כ יפלא הרי אתה אומר שהאלהות אינו בערך גדר פרטי ואם אתה אומר שהם כלים נפרדים א"כ הרי יודע בידיעה שחזן ממנו ואע"פ שעיקר הידיעה היא ע"י האור מ"מ הרי הוא באמצעות הכלי, ועוד שאם אומר אתה שבהאורות שהן ודאי אלהות יש ג"כ גדרים פרטים חו"ב ודעת א"כ אתה נותן גדר פרטי לאלהות, ומחזורתא כמו שעולה ע"פ קבלת האריז"ל שהכלים הן הן החו"ב והידיעה והן אלהות ר"ל געטליך ומ"מ אינן מהותו ועצמותו כי נאצלו ע"י צמצום עצום כידוע ענין המקום פנוי, ועצמותו למעלה מגדר מיוחד כמ"ש מהר"ל, ומ"מ הכלים אלהות כמ"ש הרמב"ם ולא כמו בריאה ולפיכך אינו יודע בידיעה שחזן ממנו שהרי הידיעה ג"כ אלהות ולק"מ שאתה נותן גדר פרטי באלהות כי זה אינו אלא ב"ס שנאצלו לאחר הצמצום כנ"ל, וענין האורות המתלבשים בכלים המה מהות פשוט שאינו בגדר מיוחד וע"י הכלים מגיע הידיעה באורות וגם במהר"ע ית' ממש אלא שהוא ע"ד גלוי וידוע שהידיעה שבאלהותו שלאחר הצמ' הנק' כלים ידוע במהר"ע שלמעלה מהצמצום ושם הוא ענין הידיעה כללית כמ"ש הכל צפוי (אבות פ"ג מט"ו) והבחירה יש אעפ"כ למטה כי ידיעה זו שבעצמותו היא מקיף ואינה מכרחת כי אין הנברא מתפעל מזה לפי שהוא מקיף משא"כ דעת תחתון כו' ומ"ש וידע אלקים ר"ל שהגיע הידיעה בדעת תחתון בחי' כלים ועד"ז גם העבירה שאדם עושה אחר שעשה והגיע בדעת תחתון עשה רושם ויניקת החיצונים משא"כ קודם המעשה בהיות הידיעה עדיין במהר"ע לא הי' רושם מזה ועד"ז במעשה המצות ודו"ק היטב בכ"ז כי הוא סולת נקיה, ע' מצוה כ"ה. ע"כ הגיה:

שהוא קדש ומובדל בא לכלל המשכה ונק' קדוש בוי"ו וענין ההמשכה הוא שיהי' בבחי' גילוי בדעת והרגשת מציאותו כנ"ל ובהיות שיש ג' בחי' מחשבה דבור ומעשה וישראל עלו במחשבה ולאחר התלבשותם בגופות ירדו בעולם המעשה ומלאכים שרשן מעולם הדבור שהרי נבראו בעשרה מאמרות שבו"ב כמארז"ל עוף זה מיכאל כו' (וה"ג כ"ו ב') לכן שניהם צריכים זה לזה באמירת הקדושה והמשכת הדעת דישראל מצד שרשן ממשיכים במחשבה ולכן המלאכים ממתנים עליהם כי אין זה ביכולתם ששרשם בעולם הדבור ולאח"כ אחר שישראל נשפלו בגופות דעשי' וצריכים להמשיך למטה והיינו באמצעות עולם הדבור לכן מזכירים ביוצר אמירת הקדושה של המלאכים: ואחר שביאר הש"י למשה מה שהוא צריך להמשיך לישראל והיכולת שיש לו בזה כנ"ל והוא מ"ש ואלה המשפטים כו' כי תקנה כו' מעתה ביאר לו ענינה ותכליתה והוא אומרו ית' שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כ"א ב') ר"ל שהעבודה שהעבדים שהן הישראלים צריכים לעבוד הוא שית אלפי שני דהוי עלמא ובאלף השביעי הוא אמתת קבלת השכר ואז יצאו לחפשי חנם בלא מצות כידוע שפי' חנם כן הוא מאמרם ז"ל (בספרא בהעלותך) ע"פ זכרנו את הדגה כו' (במדבר י"א ה') כי בימות המשיח יהיו עדיין מעשה המצות שיש מ"ד כן ומביא רא' ממ"ש רז"ל כיצד מלבישן לע"ל יבא משה ואהרן וכו' (יומא ה' ב') אבל באלף הז' כ"ע מודו שלא יהי' עוד העסק במעשה אלא לקבל השכר (ע' נדה ס"א ב'), וביאור ענין העבודה הוא כמ"ש בזהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים (בראשית כ"ד א') באיננו יומין עילאין והן בחי' לבושי' שנעשו לנשמה ממעשה המצות שלזאת ירדה כי א"א לה להנות מאור א"ס להיותה בע"ג אם לא ע"י לבוש הנעשה מהתורה ומצות שהן בחי' רצון העליון וזהו ענין צרור החיים כמ"ש והיתה נפש אדוני צרורה כו' (שמ"א כ"ה כ"ט) אך בהיות הרצון עליון למעלה הוא בבחי' א"ס ולמעלה מהזמן וע"י המצות נשפל בבחי' מקום וזמן לברר בירורי נוגה ששרשן מאד נעלה ונעשו מהם הלבושים ולכן נק' יומין עילאין ע"ש בחי' המשכת הרצון עליון שלמעלה מהזמן בזמן וז"ש ימי שנותינו בהם שבעים או שמונים שנה (תלים צ' י') כי לכל אדם ניתנו ימי חייו במספר לפי ערך הלבושים שצריך להשלים מבירורי נוגה ע"י שעושה בהם מצות המלך שהם רצונו ב"ה, ולפי שהלבושים נעשו מבירורי נוגה ע"כ צריכים כיבוס עד"מ ללבנם והוא ענין התפלה שמזככת את התורה ומצות של כל היום והיינו ע"י בחי' הדעת הנמשך בתפלה ע"י מרע"ה שאז הוא זמן המשכת המוחי' דגדלות מזדככים התורה ומצות הנעשים כל היום וז"ש שש שנים יעבוד מל' עיבוד עורות כלומר ע"י המשכת הדעת הנ"ל יהי' עיבוד ותיקון התורה ומצות שבשית אלפי שני דהאי עלמא שמהם נעשו הלבושים וכמ"ש כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה כו' (שה"ש ר' ו') ואז יהי' עי"ז אח"כ באלף השביעי מנוחה לחיי העולמים כי כעת הכל עליות וירידות ואין זה מנוחה אבל כשביעית ישלחו העבדים חפשי להיות להם מנוחה בגילוי אא"ס שאין למעלה הימנו וד"ל:

והנה כל המצות נק' עדות כמ"ש עדות הוי' נאמנה (תלים י"ט ח') בדרך עדותיך ששתי (תלים קי"ט י"ד) פי' כמו העדות הוא גילוי ההעלם שמעידים לפנינו על דבר שלא ראינוהו ומספרים כל ענינו כמו שהוא, כן כל מעשה המצות שלמטה הם דוגמא ועדות למצות שלמעלה שהקב"ה מניח תפילין ומתעטף בציצית כמ"ש במ"א שהם ד' מוחי' ול"ב נתיבות החכמה כך אנו עושים ד' פרשיות ול"ב חוטים ועי"ז אנו מעוררים למעלה כי באתערותא דלתתא אתער לעילא כדאי' בזהר וכמ"ש במ"א במעלת המצות מעשיות לעורר למעלה מעלה ע' מצות מילה ומצות אחדות פ"ב יעו"ש, וכמ"כ

בענין מצוה זו שהקב"ה יש לו עבדים עבריים הנ"ל ועובדים כל שש הם שית אלפי שני ובפרט בכל א' הוא בירור ששה מדות שבנפשו הבהמית כידוע ומשלחם חפשי במנוחה בשביעית הוא אלף הז' כנ"ל כמ"כ ציונו הקב"ה להדמות צורה ליוצרה הוא דין קנין עבד עברי ושנשלחו חפשי בשנה השביעית לפי שעי"ז נעורר כן למעלה כל הענין הנפלא הנ"ל והמנוחה לחיי העולמים:

מצות יעוד ופדיון אמה העבריה

(מ"ג) ליעד אמה העבריה: (מ"ד) לפדותה אם לא רצה ליעדה והוא מ"ש אם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה והפדה וגו' (שמות כ"א ח')

והיעוד הוא שאומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי ואז נוהג בה מנהג אישות ושנינו ספ"ק דבכורות (דף י"ג א') מצות יעוד קודם למצות פדיה, ואם לא רצה ליעדה לא לו ולא לבנו אזי המצוה לפדותה והוא שכשתתן כסף או שוה כסף עבור השנים שהיתה ראויה לעובדו עד סוף שש אזי תצא חפשי וגם הוא מגרע בפדיונה השנים שעשתה אצלו כיצד הרי שמכרוה בששים דינרים ועבדה ארבעה שנים ה"ז נותנת כ' דינרים ותצא, ומצות פדיה נוהגת גם בעבד עברי וכדפרש"י בחומש: והענין כי יש ג' מדריגות בנפש האלקית עבד כנעני ועבד עברי ואמה העבריה שיש נשמות הנמשכים מעולם העשי' הנק' עבד כנעני ויש הנמשכים מעולם היצי' ונק' עבד עברי כי הם מסט' דהוא עבד מט"ט המושל ביצי' ויש הנמשכים מעולם הבריאה והם בחי' אמה העבריה כי בינה שהיא בחי' נוק' מקננא בבריאה וכעד"ז גם בכל נפש יש ג' בחי' אלו כי כל א' כלולה מכל כידוע שיש בחי' נרנח"י גם בנפש דעשי'. והנה בחי' עבד כנעני הוא מ"ש רז"ל עליו עבדא בהפקירא נחא ל' (גיטין י"ג א') שהנחת שלו הוא בפריקות עול והעבודה עליו משא גדול אבל אעפ"כ מוכרח לעבוד שלא ברצונו מחמת אימת רבו שלא יכהו בשבט, כמ"כ חלק אלוה השורה בנפש החיונית דנוגה כשאין בהשראה בהתגלות השכל ומדות של הנפש אלקית אלא שכלו ומדותיו בתאוות העולם שזהו כל הנח"ר שלו ואעפ"כ עובד ה' במעשה בפו"מ בסומוע"ט מאימת רבו יראת עונש שלא יכהו בשבט זהו הנק' עבד כנעני שכל נפשו האלהית כמעט בגלות בנפש הבהמית זולת בחי' עשי' בפועל ממש כנ"ל ומכלל זה לא יצאו גם הרשעים שעוברים על מצות ה' גם בעשי' והם כמו עבד כנעני החוטא לרבו שאעפ"כ כאשר אח"כ רבו מכהו בשבט מוכרח לחזור לעבודתו כמ"כ ארז"ל (הבא ר"ח שער היראה פ"ג) רשעים מלאים חרטות והיינו מחמת השבט הוא בחי' הארת האלהות שמאיר על נפשו בבחי' מקיף כמארז"ל אכל [בי'] עשרה שכינתא שריא (סנהדרין ל"ט א') שכשמכהו בו ומאיר בו איזו גילוי הארה כענין מזלי' חזי שהזכרתי מצוה מ"א פ"ב אזי הוא שב לה' ומתחרט על חטאיו וזהו סיבת ההרהורי תשובה שנופלים פתאום לבעל עבירה כידוע. ועבד עברי שמבחי' יצירה היינו שמאיר בחי' מדות של הנפש אלהית בגילוי בנפש הבהמית ויש לו אהבה לה' להמשך אחריו ולא נחא ל' כלל בפריקת עול אע"פ שכשבאים לו עניני עוה"ז הוא מתענג מהם אבל אין רצונו להמשך בהם לכתחלה וכשבאים פתאום ונתפעל בהם מאד הוא במרירות על ההתפעלות נמצא שאין עניני עוה"ז עיקר רצונו להמשיך עצמותו אליהם כמו בעבד כנעני הנ"ל שבהפקירא נחא ל', והיינו מפני שהנפש אלקית מאירים כחותיה בגילוי בנפש הבהמית' שמתבונן בשכלו בתפלה בגדולת ה' בהתהוות מאין ליש וכדומה עד

שיש לו תשוקה ממש לה' והגם שמ"מ לא נהפכו מדותיו עד שלא יהי' לו חמדה לתאות עוה"ז כי המדות הם עדיין בו כתולדתם אבל רצונו הוא שלא ימשך אחריהם, וה"ז כמו העבד המביא כל הצטרפות בני הבית אכילה ושתייה מן השוק דהיינו בשר ותבואה שהיו בשוק במקום רחוק מן היכל בני המלך שזהו עבודתו להביאם משם אבל הדברים שהוא מביא עדיין הם מגושמים מאד ואינן ראויים לאכילה כלל כמו התבואה ובשר חי שאינם ראויים להאכל כמו שהם עד שיבשלם באש ויהפכו למהות אחר ויתגלה בהם טוב טעם מתוק לחיך. וזהו ע"י האמה שאינה בבחי' שפלות כ"כ לצאת החוצה להביא צרכי הבית אלא עבודתה בפנים לתקן מה שכבר הובא לבית ע"י בישול ואפיה להפכם למהות אחר רוחני ודק כו' וכמ"כ הבאת בירורים דקליפת נוגה שהוא כחות נפש הבהמית כשפועלים פעולה אלהית בתפלה הרי הרוח והגסות דנוגה רחוקה מאד מהשתלשלות דקדושה וכשאדם מביא רוח זה שיפעול פעולה אלהית דהיינו האהבה לה' ועדיין לא נהפך כלל ממהותו ה"ז כמו הבאת העבד התבואה מן השוק והוא אינו ראוי לעלות על שולחן מלכים עדיין וכן הבשר החי, שכמ"כ האהבה שלו לא נשתנה מטבעה כמו שהיא בנוגה אלא שבאה להיכל המלך והוא להיות האהבה זו שהיתה לעוה"ז עתה היא לה' וכן עסקו בתורה ומצוות כל היום הוא עד"ז שהרי דבר ההלכה מלוכש בעינינו נוגה זה טוען כך כו' וגם דיבור פיו הוא מכחות נפש הבהמית דנוגה וע"י קריאתו בתורה הוא ממשיך הארת מדותיו ית' שהם ו"ק דיצי' בדבר ההלכה הוא וכמארז"ל הקב"ה קורא ושונה כנגדו (ע' תד"א ח"א פ"ח), והעלאה והמשכה זו הוא ע"י קדימת האוי"ר בתפלה כי הם גדפין כידוע ואע"פ שהאוי"ר עדיין לא נשתנו מהטבעת הנפש מ"מ הוא העלאת מ"ן כדכתי' אם ישים אליו לבו (איוב ל"ד י"ד) וישים הוא בחי' עשי' שאעפ"כ רוחו ונשמתו אליו יאסוף ע"ז בקריאתו בתורה ומ"מ עדיין רחוק התורה שלו מהתכלל במהות אלהות ממש אע"פ שהוא העלאת מ"ן מטעם הנ"ל והרי זה כמו הבאת העבד התבואה שהיא גשמית עדיין. אמנם האמה הוא בחי' מי שיש לו מוחי' דגדלות בחי' בינה ליבא ובה הלב מבין כשהוא נתפס בעמקי הלב ואז נהפכו מדותיו מטבעם שיהי' התשוקה לאלקות בשינוי ממהות תשוקתו לחמדי עוה"ז ובהתהפכות המדות למשל אם הי' בעל התנשאות יהי' עבודתו לאלקות בשפלות לא מחזיק טיבותא לנפשי' וה"ז כמו עבודת האמה להפוך התבואה להיות מטעמים ערבים ומתוקים וז"ש רבקה ואעשה כו' מטעמים וגו' (בראשית כ"ז ט'), ועד"ז גם בכל נפש בפרט יש ב' מיני עבדים הנ"ל שהם בחי' נפש ורוח ובחי' אמה הוא בחי' נשמה ומוחי' והוא בחי' גדלות המוחי' שבתפלה להפך מהות המדות ואח"כ עסק התורה בכל יום הוא מרשימו בחי' קטנות בחי' עבד כו': אך כ"ז גם באמה הוא רק הפיכת המדות בחי' תשוקת המדות שבנפש הבהמית ע"י בינה ליבא אבל גסות נוגה דבינה עצמה שהיא דקה ביותר לא נהפכה ע"ז והיינו בחי' יש ודבר ראית איש חכם בעיניו כו' (משלי כ"ו י"ב) ולזה יש ב' תחבולות יעוד ופדיה, היעוד הוא שתעשה כלה וה"ז בחי' עלי' מבריא הנק' אמה לאצי' הנק' כלה והוא כשיהי' נמשך עליה בחי' שלהבת י"ה מלמעלה בהתגברות הרצון ותענוג שלמעלה מבינה שבנפש ואז יתבטל בחי' מקצת היש שהי' בהשגה ואז תקרא כלה ע"ש כלות הנפש ולא תקרא עוד אמה לעסוק באש של הדיוט כו'. ואם רעה בעיני אדוניה מחמת ריבוי גסות הנוגה שלה שזהו פי' רעה ולכן לא יעדה שלא יוכל להתגלות בה בחי' כלות הנפש ובחי' כתר שלה הנק' כלה אזי והפדה שתתן תחתיה דבר אחר אפי' דיבור שבה שהוא נמוך מאד ואז נחשב כאילו היא עצמה עלתה מגשמיותה והוא ענין מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קדש לה' (ע"י פסחים נ' א')

והוא תא הרצים והיינו אותיות הנפש אלקית והתגלותה כל היום במודו"מ בתורה שתעסוק בקרירות והוא בחי' הקטנות שבה כאשר יהיו האותיות שבה שמורים מרע ועושים טוב אזי ביכולתה להוסיף תוס' קדושה למחר בתפלה בבחי' ראייה שבה עד שלא יחשיך לה נוגה שלה הרגשת היש וכו' והיינו פדיית האמה מנוגה שלה ע"י הפדיון שנתנה האותיות שבה להוי'. וזהו מה שהסוס בחי' אותיות רץ ומיצל יהי' מזה למחר קדש לה' גילוי אלהות בתפלה וזהו ענין שהקטנות מועילים לגדלות ומ"ש והפדה שהאדון נותן ג"כ בפדיונה כי הכת הזה בנפש כל היום לשמור האותיות הוא ע"י בחי' המקיף שבנפש גם בעת הקטנות שהוא בחי' שומר וזהו והפדה שהאדון בחי' מקיף גורם הפדיון: והנה כמו שהוא בכלל שיש נשמות שהן בחי' עבד עברי ויש בחי' אמה כנ"ל כן בפרט בכל נפש יש כל בחי' הנ"ל והן ד' חלקי התפלה עד ב"ש יהי' בחי' עבד כנעני והוא בחי' לאכפיי' לסט"א ואפי' צדיק גמור שלבו חלל בקרבו ומאס ברע עכ"ז באותו רע שאלמלא התורה לא היו רעות כלל כבשר בחלב ושעטנז כו' אל יאמר אי אפשי אלא אפשי וא"כ ניחא לי' הרע זה אלא מה אעשה שאביו שבשמים גזר עליו וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מן השמנה פרקים שהקדים לאבות והטעם הוא כי שרש החוקות שהם מצות הנ"ל מאד נעלה מן המצות הראוים ע"פ השכל שהן שרשים להם והוא בחי' חק וגבול נעלם לההמשכה שע"י המצות כו' ולכן צריך לעשותם ג"כ כמקבל גזירה בלי טעם כי בזאת שאומר אפשי הרי הוא רחוק מאד מאלהות ואעפ"כ מקבל גזירתו ובזאת מעורר מדת התפארות שהיא דוקא על הרחוקים ממנו וכנודע מענין יתרו שאמר עתה ידעתי כי גדול הוי' אזי אסתלק יקרא דקוב"ה כו' אבל במצות שהן רעות גם מצד השכל צריך למאוס בהם לזכך נפשו וכמ"ש הרמב"ם שם באורך מדכתיב נפש רשע אותה רע וגו' (משלי כ"א י'). ומב"ש עד יוצר הוא בחי' עבד עברי ברעותא דלבא קצת אלא שהוא נפרד מן השכל והרי ההשגה באלקות שמחמתה מתפעל הוא בבחי' ריחוק אצלו עדיין אלא כמו הלומד שלא בעיון לעמוד על הדבר אלא לומד ליגמר שיודע הדברים לבד במוחו ועדיין אינו מדקדק בהדבר איך ומה הוא שהדקדוק הוא הנק' עיון ובינה שפירושו שמתבונן שהוא מה שעומד על הדבר הרבה ומעיין הרבה במהות הדבר מהו כמ"כ יוכן ענין סידור שבחי של הקב"ה בפסוקי דזמרה נק' סידור לפי שהוא רק כמו ליגמר ונק' ריהטא שמסדר הדברים אך מ"מ יש מזה התפעלות כמו השומע דבר חדש שמתפעל לבו ממנו מצד החידוש גם טרם שדקדק בו. אבל כשמתפשטת ההתבוננות של השבחים בקירוב גדול לעמוד עליהן הוא ברכת יוצר שמשם מתחיל כניסת ז' היכלות דמדות להפכם לה' מפני שאין הפיכת המהות אלא בבינה ליבא בחי' עיון והתבונן בגדולת ה' וזהו בחי' אמה העבריה שהיא בבריאה ששם מקנא בינה, ובק"ש נק' היכל האהבה שאז בחי' האהבה בתשוקה רבה בפנימי' עד שנעשי' היכל לה' להיות שורה אלהות בנפשו בהתבוננו באומרו שמע ישראל, ואח"כ היכל ק"ק בחי' חכמה שבנפש שבה ועל ידה עיקר התהפכות המדות כי בחכמה אתברירו כו', ואזי יוכל להיות היעוד בשמו"ע שהוא בחי' השתחווה וביטול שלמעלה מבחי' רשפי אש של הדיוט ואזי מקבלת שלהבת י"ה והוא היחוד האמיתי. ואח"כ נפילת אפים הוא שעת היחוד שהוא למעלה מן היעוד שבשמו"ע ר"ל שהוא למעלה ממדריגת מס"נ שהוא כשעדיין עסוק במסירה אבל לאחר מסירה והפשטת עצמותו שנעשי' רק נקודה חדה בחי' הרצון שבה לבד ועמך לא חפצתי והנה אח"כ חוזרת ונבנית ב"ס הוא כמשל המתבטל מעצמותו כשרואה דבר נפלא ונעשה רק נקודה א' ואח"כ כשהוא רגיל בו יש לו התפשטות חו"ב אורך ורוחב כמקדם רק שהוא באופן יותר נפלא שאין ערוך לאורך ורוחב

הראשון לו, וזהו ענין נפ"א, זהו מצות היעוד. ומצות פדיה הוא כנ"ל אם רעה בעיני אדוניה שלא יוכל לייעד בשמו"ע בבחי' השתחוואה ושלחבת י"ה הנ"ל מחמת הרע המעורב קצת בהרגשת היש וכו' אזי והפדה בנתינת אותיות דמו"ד כל היום לה' דהיינו להיות שמורים מרע ומתקשרים בטוב חכמת ה' שבתורה ואזי יוסיף אומץ להאיר נפשו למחר בתפלה כמשנ"ת למעלה, וכמ"כ נצטוינו בפועל מצות יעוד ופדיה לאמה העבריה שבזה אנו מעוררים כן למעלה להיות יעוד או פדיה לנפשו ע"ד הנ"ל וכן בכללות העולמות שמט"ט נק' עבד עברי ויש בחי' אמה בבריאה להיות התעלות מדת מלכותו מבריאה אל האצילות להקרות כלה וכנ"ל:

מצות בנין מקדש

(צ"ה) לבנות מקדש, שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה ח'): ואלו הן הדברים שהם עיקר בבניין הבית עושים בו קדש וקדש הקדשים ויהי לפני הקדש מקום אחר והוא הנק' אולם, ושלשתם נק' היכל. ועושים מחיצה א' סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא עזרה והכל נק' מקדש, ועושים במקדש הכלים הכתובים בתורה הארון בקד"ק ומנורה ושולחן ומזבח הפנימי בקדש, ומזבח החיצון בעזרה:

א) ולהבין זה ענין המקדש והכלים, בהיות כי עיקר כוונת עשיית המקדש הוא להיות גילוי אלהות בישראל כמ"ש ושכנתי בתוכם לכך נצטוינו לעשותו כדוגמת סדר ההשתלשלות הנמשך מעצמות א"ס כ"ה כי מבואר במ"ח דרך בריאת העולם כיצד אא"ס צמצם אורו ופנה מקום שזה מכל צדדיו והוא מקום עגול כו' ומשך בתוכו קו אור דק ובדרך ירידתו האיר בחלל ההוא עגול אחר של אור רחוק מעט מאא"ס וברדתו עוד האיר עגול שני עד עשרה עגולים שהם כח"ב כו' ואחריהם באים י"ס דיושר כו' עכ"ד במסכת א"ב בסדר זרעים ע"ש, וביאור הדברים ידוע דאור הפנימי הוא בחי' גילוי אלהות בכל עולם לפי ערכו ואור המקיף הוא מה שנשאר בעולם ולא בא לידי גילוי שהוא סובב מכל צד בשוה ורצה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כדוגמת ראשית ההשתלשלות מעצמות אא"ס לכך צוה לעשות המשכן כדוגמת זה (ועד"ז בבית עולמים) והיינו היריעות והקרשים שבמשכן הם דוגמת אורות מקיפים עליונים שלמעלה מאצ"י ומקיפים שבאצ"י, והכלים הם כמו בחי' א"פ המשתלשלים מן הקו שהם בחי' גילוי אלהות ממש בכל עולם וכך בארון כתיב ונועדתי כו' מבין שני הכרובים (שמות כ"ה כ"ב) וכן במזבח ה' יורד אש שלמעלה ועד"ז גם במנורה עדות היא לבאי עולם (שבת כ"ב ב') שהשכינה שורה בישראל וכן בשולחן שהלחם חם כו' ואמנם לא כל המקיפים שווים כי אין תמונת המקיף אלא לפי אופן הפנימי שיסתעף ממנו עד"מ השפעת גילוי שכל לפי אופן רצון הגילוי כן יהי המקיף בתחלה לכך ה' תמונת היריעות והקרשים בתמונה פרטית כך וכך כמו אורך היריעה כך וכך וכדומה לזה בקרשים מפני שהתכלית הוא הגילוי אור פנימי ע"י הקרבנות ולפי אופן רצון הגילוי כן צ"ל המשכת המקיפים בתחלה כנ"ל: ולהבין ענין המקיפים ופנימיים ששניהם צ"ל בבריאת העולם ובכל המשכת אלהות דלכאורה מאחר שעיקר הגילוי הוא ע"י אור"פ א"כ מה תועלת בהמקיף אמנם הענין מבואר במצות היחוד (תי"ז פ"ב) ענין ב' מיני המשכות אלו שמשניהם מגיע חיות להעולמות